me.

Taiteen perusopetuksen saavutettavuus – ketkä jäävät ulkopuolelle?

Tekijätiedot ja kiitokset

TUOTTAJAT
Reetta Räty, Lina-Lotta Lahdenkauppi

ULKOASU
Seidi Guzejev

KIRJOITTAJAT
Lina-Lotta Lahdenkauppi, Reetta Räty, Veli-Matti Rinnetmäki, Viivi Seirala

KUVITTAJA
Janne Iivonen

KIITOS SELVITYKSEN TEOSSA MUKANA OLLEILLE
Kiitos yhteistyöstä Taiteen perusopetusliitto ja sen jäsenjärjestöt: Esittävien taiteiden oppilaitosten liitto, Kuvataidekoulujen liitto, Suomen sanataideopetuksen seura, Suomen tanssioppilaitosten liitto, Käsi- ja taideteollisuusliitto Taito sekä lisäksi Kansalaisopistojen liitto ja Musiikkioppilaitosyhdistys.

Kiitos kaikki te 124 taiteen perusopetuksen oppilaitosta ympäri Suomen, jotka mahdollistitte selvityksen teon lähtemällä mukaan tiedonkeruuseen! Kiitos kaikki te taiteen perusopetuksen oppilaat perheineen, jotka vastasitte saavutettavuuskyselyymme.

Kiitos haastatteluista Riie Heikkilä, Kaarlo Hildén ja Roza Ahmad sekä Varissuon Iloiset Puhaltajat -orkesteri.

Me-säätiö
info@mesaatio.fi
mesaatio.fi

Raportti on julkaistu elokuussa 2026.

me.

Sisältö

Aluksi **4**

Te, jotka avaatte ovia taiteeseen 5

Tämän selvityksen näkökulmasta 7

Perusasiat taiteen perusopetuksesta **8**

Mitä taiteen perusopetus on? 9

5 kysymystä taiteen perusopetuksesta 11

Taiteen perusopetus ei jakaudu tasaisesti 12

Ketkä osallistuvat taiteen perusopetukseen? **14**

Uutta tietoa oppilaiden perhetaustoista 15

Useimmiten taiteen perusopetukseen osallistuvat korkeakoulutettujen perheiden lapset 17

Heikommassa asemassa olevat lapset ovat aliedustettuina taiteen perusopetuksessa 19

Kun taiteen perusopetuksen piiriin on päästy, siellä halutaan jatkaa 21

Taloudellista tukea on tarjolla laajasti, mutta tukimahdollisuuksien tunnettuudesta on vähän tietoa 23

Miksi tämä on tärkeää? 25

”Kulttuurinen pääoma on todella periytyvää” 27

Eri reittejä kohti mieluisaa taideharrastusta **29**

Kiinnostusta taideharrastuksiin riittää – myös yläkoululaisilla 30

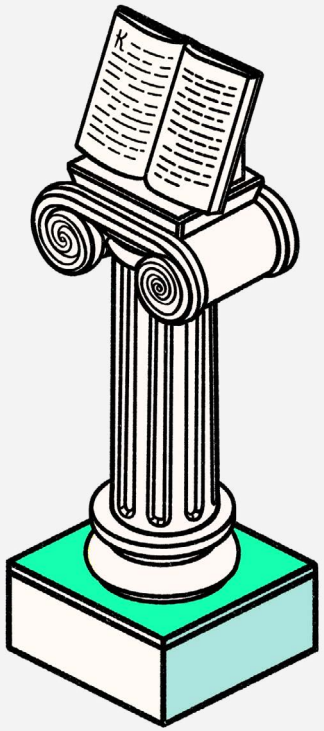
Varissuon Iloiset Puhaltajat eli VIP 33

Kisis oli tanssijan taivas 35

Mitä seuraavaksi – kutsu mukaan yhteistyöhön **39**

Mikä saa lapsen taideharrastuksen pariin? 40

Me-säätiön toimitusjohtajan viisi johtopäätöstä 42

me.

Aluksi

me.

Te, jotka avaatte ovia taiteeseen

ARKKITEHTUURIN, KUVATAITEEN, KÄSITYÖN, mediataiteiden, musiikin, sanataiteen, sirkustaiteen, tanssin ja teatteritaiteen parissa toimivat ammattilaiset.

Teillä on käsissänne suomalaisen sivistyksen aarre.

Tämä selvitys tarkentaa kuvaa siitä, ketkä löytävät taiteen perusopetuksen pariin ja ketkä jäävät sen ulkopuolelle. Taideharrastukset, kuten harrastukset yleisemminkin periytyvät. Perheen tausta selittää osallistumista taiteen perusopetukseen.

Tässä ei ole mitään uutta.

Siksi emme tarvitse vain lisää tietoa. Tarvitsemme tekoja.

Taiteen perusopetuksella on mahdollisuus olla omaa luokkaansa harrastamisen yhdenvertaisuuden edistäjänä. Olemme jo nähneet tästä rohkaisevia esimerkkejä oppilaitoksilta, jotka ovat lähteneet edistämään tätä muutosta. Seuraava askel on saada muutoksen tarve tunnistettua laajasti, synnyttää halu muutokseen ja nähdä miten monin tavoin voimme siihen vaikuttaa.

Muutosta ei tarvitse eikä pidä tehdä kenenkään yksin. Mitä tapahtuisi, jos kutsuisimme mukaan muutokseen koko lasten ja nuorten ympärillä olevan ekosysteemin?

Voisimmeko yhdessä löytää lapset ja nuoret, joille tie taideharrastukseen ei kulje kodin kautta?

Voisimmeko yhä useammin viedä taideharrastuksen sinne, missä lapset ja nuoret jo ovat?

On tehtävä töitä sen eteen, että eri taustoista tulevat lapset löytävät taiteen perusopetuksen äärelle.

me.

Voisimmeko madaltaa taloudellisia, kielellisiä, kulttuurisia ja konkreettisia osallistumisen kynnyksiä?

Voisimmeko rakentaa uusia polkuja kokeilemisesta pitkäjänteiseen harrastamiseen?

Voisimmeko mitata sitä, missä harrastamisen yhdenvertaisuudessa onnistutaan, ja ohjata julkista rahoitusta vaikuttavien tulosten perusteella?

Paljon tehdään jo. Keinoja madaltaa osallistumisen kynnystä ja lisätä saavutettavuutta on. Tämän selvityksen yksi rohkaisevimmista havainnoista on, että mukaan löytäneet lapset ja nuoret sitoutuvat taiteen perusopetukseen hyvin, taustastaan riippumatta. Pitovoima on vahva. Se kertoo laadukkaasta toiminnasta.

Siksi kyse ei ole siitä, sopiiko taiteen perusopetus erilaisista taustoista tuleville lapsille ja nuorille.

Kyse on siitä, miten he löytävät sen pariin.

Taiteen perusopetus on liian arvokasta jäädäkseen piiloon. Sen löytämisen pitäisi olla mahdollista jokaiselle lapselle ja nuorelle, jotta myös he voisivat löytää siitä jotain itselleen merkityksellistä.

Tämä raportti julkaistaan elokuussa 2026. Käyttäkäämme seuraavat kaksi vuotta tekoihin. Merkitään yhdessä kalenteriin 31.8.2028. Silloin emme kysy vain, mitä uutta olemme oppineet. Kysymme, mitä olemme saaneet aikaan. Ja jos onnistumme, juhlimme sitä yhdessä.

Voisimmeko rakentaa uusia polkuja kokeilemisesta pitkäjänteiseen harrastamiseen?

me.

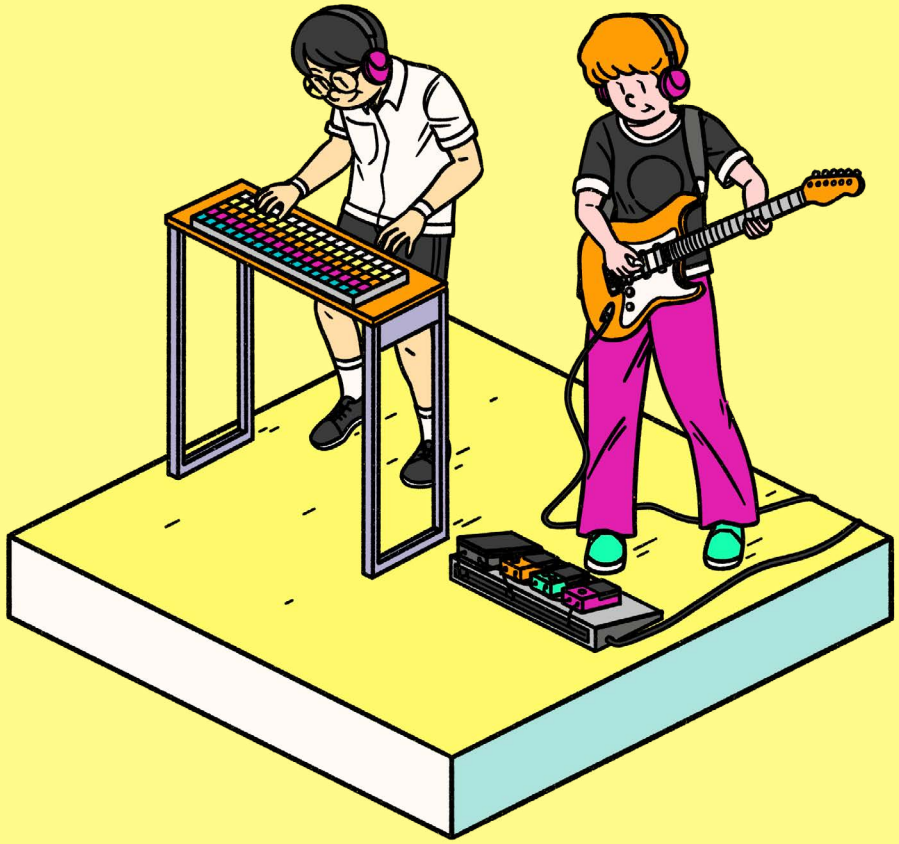
Tämän selvityksen näkökulmasta

TÄSSÄ SELVITYKSESSÄ SAAVUTETTAVUUDELLA viitataan ensisijaisesti sosioekonomiseen ja taloudelliseen näkökulmaan.

Tiedostamme, että saavutettavuus on monen eri osatekijän summa. Käsitteen alle mahtuvat myös esimerkiksi oppimisympäristöjen fyysinen saavutettavuus, pedagoginen saavutettavuus, alueellinen saavutettavuus sekä erityistä tukea tarvitsevien ja erilaisten oppijoiden mahdollisuuksien huomioiminen.

Kaikki nämä näkökulmat ovat tärkeitä saavutettavuuden kokonaiskuvan kannalta, mutta tämän selvityksen tarkastelukulmaksi on tietoisesti valittu sosioekonominen ja kielellisiin resursseihin liittyvä näkökulma.

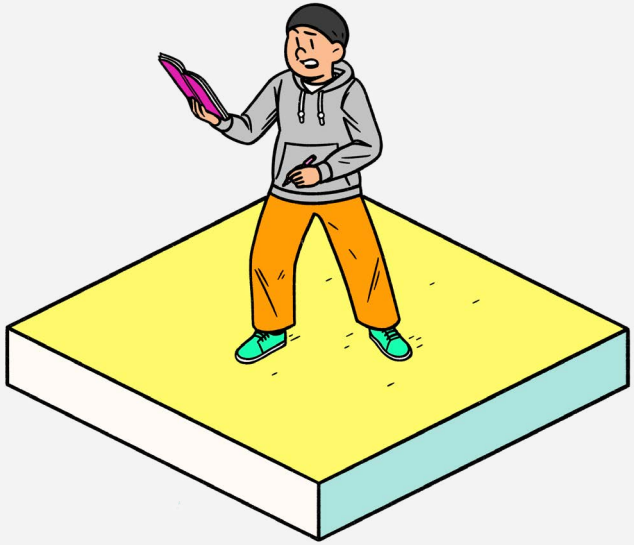
me.

Perusasiat taiteen perusopetuksesta

me.

Mitä taiteen perusopetus on?

Ajattele lasta, joka käy viikosta toiseen, ja usein vuodesta toiseen, soittotunnilla musiikkiopistossa tai sirkustunnilla sirkuskoulussa. Se on yksi esimerkki taiteen perusopetuksesta (TPO).

TAITEEN PERUSOPETUS ON vapaa-ajalla annettavaa taideopetusta. Se on tarkoitettu ensisijaisesti lapsille ja nuorille. Taiteen perusopetusta järjestävät ympäri Suomea oppilaitokset, kuten musiikkiopistot, tanssiopistot ja kuvataidekoulut. Myös osa kansalaisopistoista tarjoaa taiteen perusopetusta. Opetus on pitkäjänteistä ja etenee tasolta toiselle opetussuunnitelman mukaan.

Peruskoulun musiikin, kuviksen ja käsityön tunnit tai koulun kuoro eivät ole taiteen perusopetusta. Taiteen perusopetus on koulun ulkopuolista toimintaa, eikä sitä voi järjestää kuka tahansa: TPO on lailla säädeltyä.

Taiteen perusopetuksen erottaa muista taideharrastuksista ja taidekasvatuksesta lainsäädäntö ja valtakunnalliset opetussuunnitelman perusteet. Näiden perusteella järjestelmä on osa suomalaista koulutusjärjestelmää. Samalla se on myös osa lasten ja nuorten harrastuskenttää. TPO tarjoaa suurelle joukolle mahdollisuuden ohjattuun taideharrastukseen.

Taiteen perusopetuksessa voi opiskella:

— arkkitehtuuria
— kuvataidetta
— käsityötä
— mediataiteita
— musiikkia
— sanataidetta
— sirkustaidetta
— tanssia
— teatteritaidetta.

me.

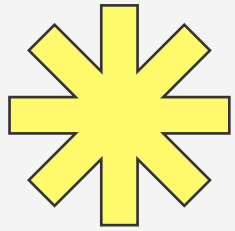
Taiteen perusopetukseen osallistuu valtakunnallisesti 127 000 oppilasta.[1] Heistä lähes 110 000 on lapsia ja nuoria, siis 11 prosenttia kaikista alle 18-vuotiaista suomalaisista.

Oppilasmäärällä mitattuna suurin taiteenala on musiikki, jossa opiskelee 54 prosenttia oppilaista. Seuraavaksi suurimmat taiteenalat ovat tanssi (22 %) ja kuvataide (14 %). Loput oppilaista jakautuvat teatteritaiteen, käsityön, sirkustaiteen, arkkitehtuurin, sanataiteen ja mediataiteen kesken.

Taiteen perusopetusta tuetaan valtionosuuksin, -avustuksin ja kunnallisilla tuilla noin 200 miljoonalla eurolla vuosittain. Lisäksi oppilailta voidaan periä kohtuullisia maksuja. Periaate kohtuullisuudesta on kirjattu lakiin. Käytännössä lukukausimaksut vaihtelevat paljon, kymmenistä euroista jopa yli tuhanteen euroon riippuen muun muassa taiteenalasta ja oppilaitoksesta.

Taiteen perusopetuksen voimassa olevaa lakia vuodelta 1998 ollaan parhaillaan uudistamassa. Lain ja rahoitusjärjestelmän uudistuksen tavoitteena on selkeyttää taiteen perusopetuksen rakennetta sekä parantaa taiteen perusopetuksen saavutettavuutta eri taiteenaloilla ja alueilla. Lain on tarkoitus tulla voimaan elokuussa 2027.

[1] Tilastokeskus (2024): stat.fi

Oppilasmäärällä mitattuna suurin taiteenala on musiikki, jossa opiskelee

54 %

oppilaista.

me.

5 kysymystä taiteen perusopetuksesta

Perusasiat haltuun: taiteita pääsee yleensä harrastamaan ilman pääsykokeita, eivätkä kaikki harrastukset ole kalliita.

1 — Saavatko kaikki taiteen perusopetuksen oppilaitokset rahoitusta valtiolta?
Eivät. Taiteen perusopetuksen (TPO) valtionosuuden piirissä on 138 oppilaitosta. Rahoituksesta noin 90 prosenttia kohdentuu musiikin alalle.

2 — Onko tähän mennessä tehty jotain sille, että TPO saavuttaisi laajasti lapsia ja nuoria eri taustoilla?
On. Tässä esimerkkejä toimista:
Viestintä: Eri kielillä tehtyä infoa siitä, mitä TPO on ja miten harrastuksiin pääsee mukaan.
Maksut: Vapaaoppilaspaikkoja ja maksuhuojennuksia sekä kumppanuuksia näiden mahdollistamiseksi.
Esteettömyys: Saavutettavuuskartoituksia ja kuvauksia harrastusten tiloista.
Toiminnan esittely: Koko perheen yhteisiä tutustumistilaisuuksia maahanmuuttajille.
Kokeilumahdollisuudet: Matalan kynnyksen työpajoja ja lyhytkursseja.
Yhteistyö: Opetusta on järjestetty päiväkodeissa tai koulupäivän yhteydessä.
Opetuksen mukauttaminen: Opetussuunnitelmia on muokattu kullekin oppilaalle sopivammaksi.

Käytössä olevat keinot vaihtelevat kunnittain ja oppilaitoksittain.

3 — Pääseekö taiteen perusopetukseen vain pääsykokeiden kautta?
Ei. Valtaosaan oppilaitoksista pääsee oppilaaksi ilmoittautumisjärjestyksessä. Aiempaa osaamista tai kokemusta taideharrastuksista ei tarvita.

4 — Miten meneillään oleva lainsäädännön uudistus lisää taiteen perusopetuksen saavutettavuutta?
Uudistuksen valmistelussa on pohdittu opetuksen alueellista, taiteenalakohtaista ja taloudellista saavutettavuutta, oppimisympäristöjen saavutettavuutta sekä eri väestöryhmien osallistumismahdollisuuksia. Uusi laki on kirjoitushetkellä eli elokuussa 2026 eduskunnan käsiteltävänä, joten sen lopullinen muoto ei ole vielä varmistunut.

5 — Onko taiteen perusopetukseen osallistuminen kallista?
Ei. Kun sitä verrataan muihin maksullisiin harrastuksiin, taiteen perusopetus ei ole kallista. Monilla oppilaitoksilla on vapaaoppilaspaikkoja sekä erilaisia maksuhuojennuksia.

me.

Taiteen perusopetus ei jakaudu tasaisesti

Osion luvut perustuvat pääosin Tilastokeskuksen tilastoihin taiteen perusopetuksesta.[1]

VUONNA 2024 TAITEEN perusopetusta järjestettiin 85 prosentissa Suomen kunnista eli 263 kunnassa.

Vaikka taiteen perusopetuksen maantieteellinen kattavuus on laaja, oppilaat jakautuvat epätasaisesti. Yli 40 prosenttia (43 %) oli Uudeltamaalta. Tarkemmin katsottuna lähes kolmannes oppilaista oli Helsingistä ja Espoosta, joissa molemmissa oli yli 10 000 taiteen perusopetuksen oppilasta. Vertailun vuoksi kaikista alle 18-vuotiaista suomalaisista 18 prosenttia asuu Helsingissä tai Espoossa.

63 prosenttia taiteen perusopetuksen oppilaista oli tyttöjä. Tyttöjen yliedustus heijastaa laajempaa kulttuuriosallistumisen ilmiötä: osallistuminen on yleisempää tytöillä ja naisilla kuin pojilla ja miehillä. Taiteenaloista vain arkkitehtuurissa on poikaoppilaiden enemmistö.[2]

Oppilaista 88 prosenttia puhui äidinkielenään suomea, 6 prosenttia ruotsia ja 6 prosenttia jotain muuta kieltä. Suurimmat yksittäiset muut kieliryhmät olivat englanti, venäjä

Lähes kolmannes oppilaista oli Helsingistä ja Espoosta, joissa molemmissa oli yli

10 000

taiteen perusopetuksen oppilasta.

me.

Yli 60 prosenttia taiteen perusopetuksen oppilaista oli tyttöjä.

ja viro, joita kutakin puhui äidinkielenään yksi prosentti oppilaista.

Valtakunnallisesti 12 prosenttia alle 18-vuotiaista lapsista ja nuorista puhuu äidinkielenään muuta kuin suomea, ruotsia tai saamea. Helsingissä ja Espoossa, joissa taiteen perusopetuksen oppilaita on paljon, osuus on huomattavasti suurempi: alle 18-vuotiaista helsinkiläisistä 24 prosenttia ja espoolaisista 27 prosenttia ovat muunkielisiä.[3]

Äidinkielenään muuta kuin suomea ja ruotsia puhuvat lapset ja nuoret ovat taiteen perusopetuksessa aliedustettuja suhteessa heidän osuuteensa väestöstä, korostuneesti juuri suurissa kaupungeissa.[4]

Tilastokeskuksen tilastot kuvaavat taiteen perusopetuksen saavutettavuutta useasta näkökulmasta. Ne eivät kuitenkaan kerro tarkemmin, minkälaisista perheistä taiteen perusopetukseen hakeudutaan. Tieto oppilaiden sosioekonomisesta taustasta on tärkeä: se auttaa ymmärtämään tarkemmin, ketkä taiteen perusopetuksen piirissä jo ovat ja keitä ei vielä tavoiteta.

Oppilaiden sosioekonomista taustaa ja harrastusmahdollisuuksia selvitettiin keväällä 2026 Me-säätiön, Taiteen perusopetusliiton ja sen jäsenjärjestöjen toteuttamassa valtakunnallisessa kyselyssä, jonka tuloksiin tutustutaan seuraavaksi.

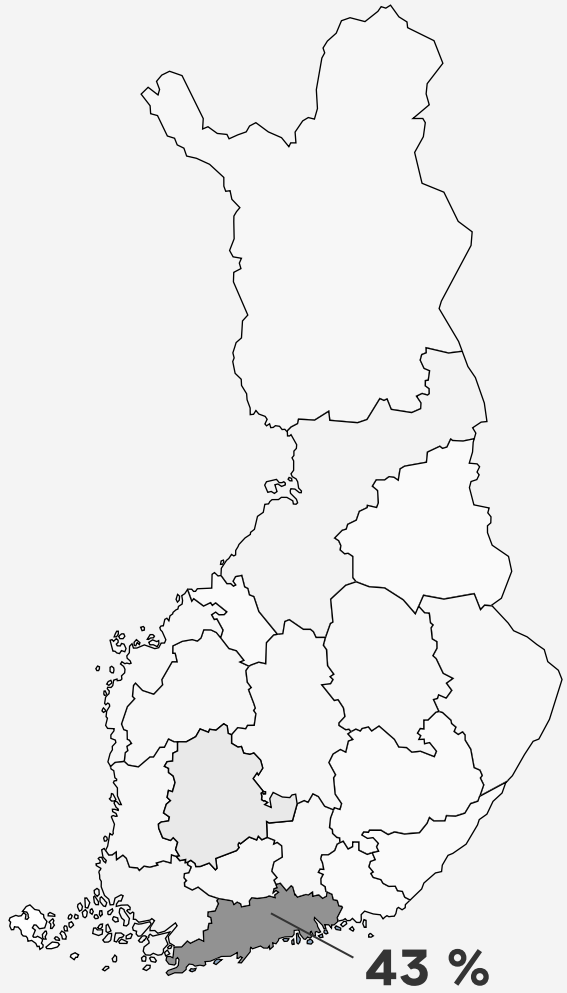
[1] Tilastokeskus (2024): stat.fi

[2] Opetushallitus (2020): Taiteen perusopetus 2020

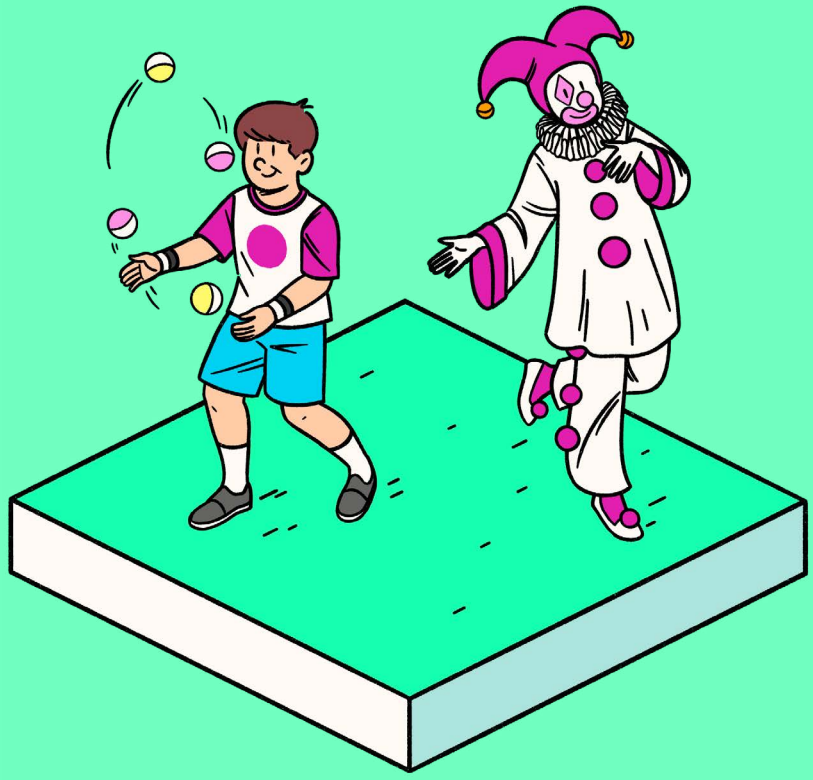
[3] Tilastokeskus (2023)

[4] OKM:n taiteen perusopetukselle myöntämissä järjestämisluvissa opetuskieleksi määritellään yleensä suomi ja ruotsi tai vain toinen näistä. Myös Opetushallituksen opetussuunnitelman perusteet julkaistaan vain suomeksi ja ruotsiksi. Englanninkielinen versio on ostettavissa erikseen, eikä muita käännöksiä tiettävästi ole saatavilla. Nämä muodostavat kehyksen, jonka sisällä oppilaitokset toimivat.

Yli 40 prosenttia taiteen perusopetuksen oppilaista on Uudeltamaalta.

me.

Ketkä osallistuvat taiteen perusopetukseen?

me.

Uutta tietoa oppilaiden perhetaustoista

ME-SÄÄTIÖ JA TAITEEN PERUSOPETUSLIITTO jäsenjärjestöineen käynnistivät keväällä 2026 valtakunnallisen selvityksen taiteen perusopetuksen saavutettavuudesta. Selvityksen tiedonkeruu toteutettiin kyselyllä, jonka jakelussa avustivat Taiteen perusopetusliiton jäsenjärjestöt Esittävien taiteiden oppilaitosten liitto, Kuvataidekoulujen liitto, Suomen sanataideopetuksen seura, Suomen tanssioppilaitosten liitto, Käsi- ja taideteollisuusliitto Taito sekä lisäksi Kansalaisopistojen liitto ja Musiikkioppilaitosyhdistys.

Kyselyyn osallistui 124 oppilaitosta ympäri Suomen. Kaikki taiteen perusopetuksen oppilaitokset kutsuttiin mukaan tiedonkeruuseen. Mukaan lähteneet oppilaitokset olivat arkkitehtuurikouluja, kansalaisopistoja, kuvataidekouluja, käsityö- ja muotoilukouluja, musiikkioppilaitoksia, sanataidekouluja, sirkuskouluja, tanssikouluja sekä teatterikouluja. Jokaisen taiteenalan osalta mukana oli sekä valtionosuusrahoituksen piirissä että sen ulkopuolella toimivia oppilaitoksia.

Kyselyssä kartoitettiin oppilaiden perhetaustaa kysymällä vanhempien koulutustasosta, perheen tulotasosta ja koetusta toimeentulosta sekä perhemuodosta ja kotikielestä.

Lisäksi kartoitettiin oppilaiden harrastusmahdollisuuksia ja aikomusta jatkaa taiteen perusopetuksen parissa.

Kyselyyn saatiin yhteensä yli 6 000 vastausta. Lopulliseen aineistoon otettiin mukaan 5 555 vastausta: kriteereinä olivat ikä (6–20-vuotiaat) ja se, että kaikkiin kyselyn kysymyksiin oli vastattu. Yli 13-vuotiaat ovat voineet vastata kyselyyn itse. Vanhemmat ovat vastanneet aina alle 13-vuotiaiden puolesta ja osittain myös yli 13-vuotiaiden puolesta. Kyselyyn oli mahdollista vastata suomeksi, ruotsiksi tai englanniksi.

Selvityksen tulokset perustuvat 5 555 kyselyvastaukseen taiteen perusopetuksen oppilailta.

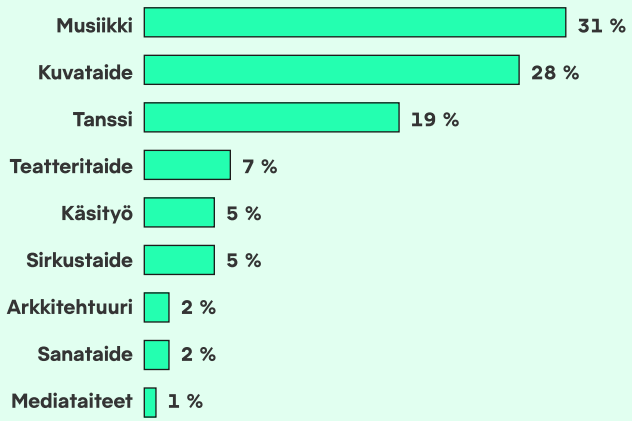
Haluamme painottaa, että vaikka otos on määrällisesti laaja, se ei kata kaikkia taiteen perusopetuksen oppilaitoksia ja vastaajissa voi olla valikoitumista.

Seuraavat kuvaajat kertovat tarkemmin vastaajista.

me.

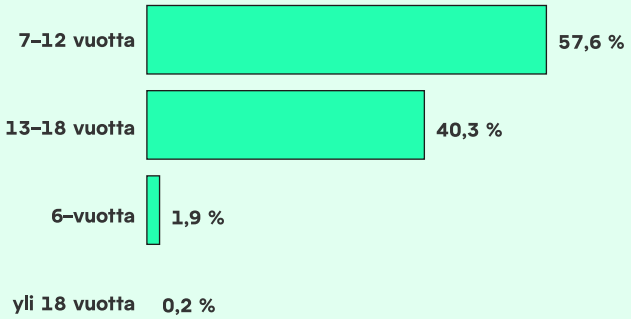
Kyselyyn vastasi kaikkien taiteenalojen harrastajia. Huom: vastaaja on voinut valita useamman kuin yhden alan.

Taiteenala (n=6448)

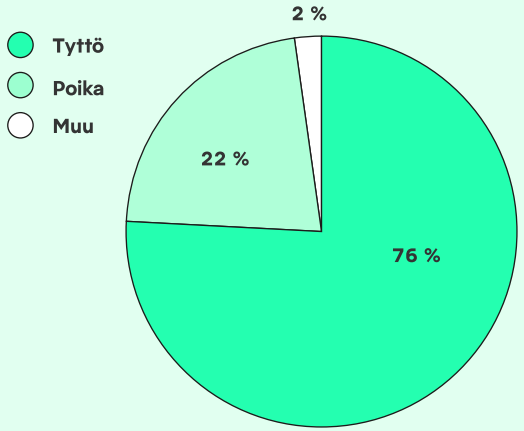
Lähes 60 prosenttia vastauksista tuli alakouluikäisten perheiltä.

Ikäryhmä (n=5555)

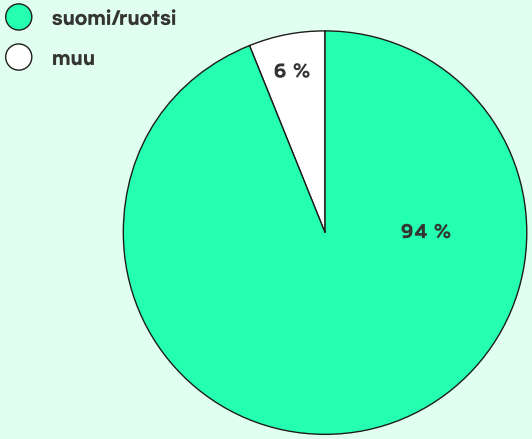
Kolme neljästä vastaajasta on tyttöjä.

Sukupuoli (n=5555)

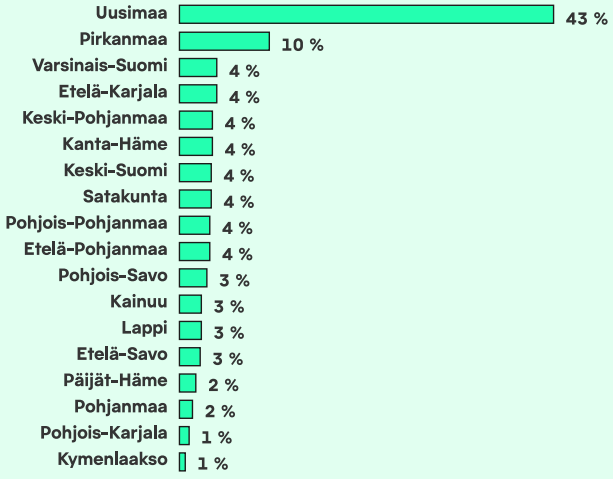
6 prosenttia vastaajista puhuu kotikielenään muuta kuin suomea tai ruotsia.

Kotikieli (n=5555)

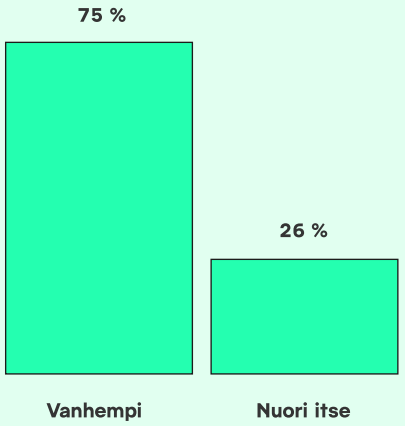
Yli 40 prosenttia vastaajista asuu Uudellamaalla.

Maakunta (n=5555)

Vanhemmat antoivat 75 prosenttia vastauksista.

Vastaajan profiili (n=5555)

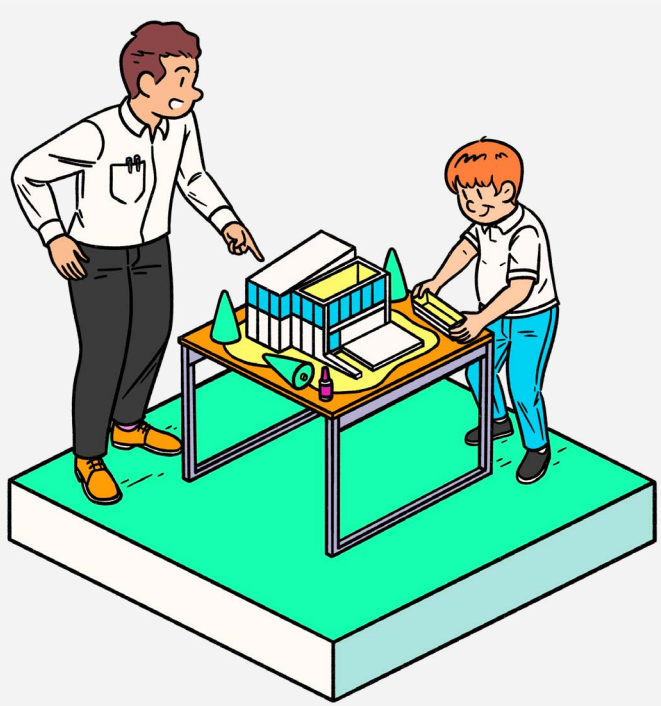
me.

Useimmiten taiteen perusopetukseen osallistuvat korkeakoulutettujen perheiden lapset

ME-SÄÄTIÖN KYSELYN PERUSTEELLA yli 80 prosenttia taiteen perusopetuksen oppilaista on korkeasti koulutetusta perheestä. Valtakunnallisesti 61 prosenttia alle 18-vuotiaista asuu asuntokunnassa, jossa vähintään toisella vanhemmista on korkea-asteen tutkinto.[1]

Tulokset kertovat myös, että taiteenalojen välillä on eroja. Korkeasti koulutettujen vanhempien lasten osuus oppilaista on suurin musiikissa, jossa opiskellaan soittamaan eri soittimia ja laulamaan eri tyylilajeja. Kuvataide, tanssi ja teatteritaide tavoittavat enemmän myös muiden koulutustaustojen perheitä, ero musiikkiin on tilastollisesti merkitsevä.

Taiteen perusopetuksen painottuminen korkeakoulutettuihin perheisiin kertoo laajemmasta yhteiskunnallisesta ilmiöstä. Kulttuuriosallistuminen on polarisoitunutta: aktiivinen ja monipuolinen osallistuminen kasautuu jo valmiiksi hyväosaisille, kun taas vähäiseen osallistumiseen liittyy kokemus ulkopuolisuudesta ja etäisyys tarjolla olevasta kulttuurista.[2]

me.

Myös ruotsalaisissa kulttuurikouluissa (kulturskola) on todettu tyypillisen oppilaan olevan korkeasti koulutetun perheen lapsi.[3]

Me-säätiön aiemmin keräämän datan perusteella Harrastamisen Suomen mallin (HSM) harrastukset tavoittavat monipuolisemman joukon harrastajia. HSM madaltaa harrastamisen kynnystä etenkin heikommassa asemassa oleville lapsilla ja nuorille. Harrastamisen Suomen mallin tavoitteena on mahdollistaa jokaiselle lapselle ja nuorelle mieluisa ja maksuton harrastus koulupäivän yhteydessä. Päärahoittaja on opetus- ja kulttuuriministeriö.

Taiteen perusopetusta koskevan selvityksen oppilaitoksista 43 prosenttia järjestää HSM-malliin mukaista toimintaa.

[1] Tilastokeskus (2025)

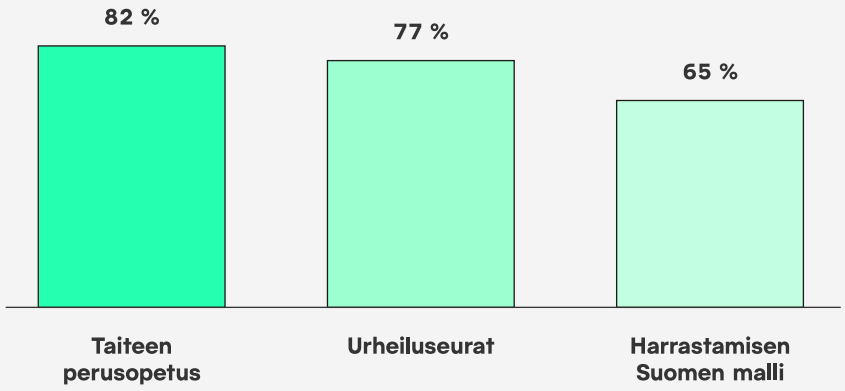
[2] Renko ym. (2026). Kulttuuripolitiikan tila 2025.

[3] Jeppson & Lindgren (2018). Exploring equal opportunities: Children's experiences of the Swedish Community School

*Datan kattavuutta taiteen perusopetuksesta, urheiluseuroista sekä Harrastamisen Suomen ei ole ole kontrolloitu väestötasolla. Vertailut ovat suuntaa antavia. Me-säätiö on kerännyt dataa Harrastamisen Suomen mallista ja urheiluseuroista vuosina 2024 ja 2025.

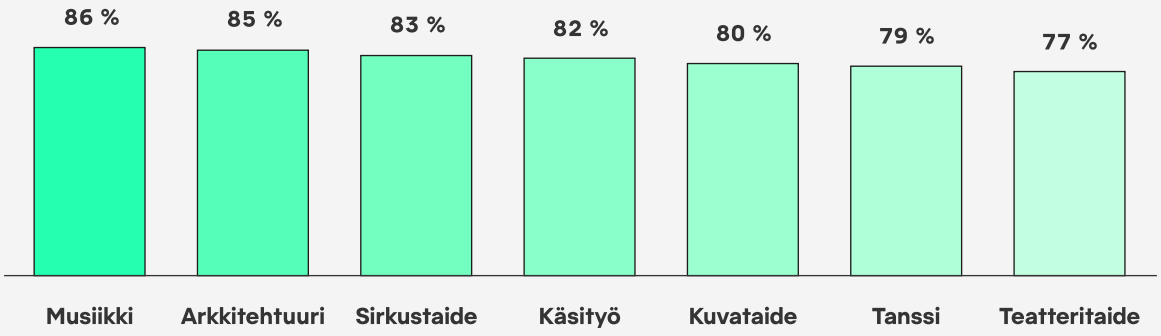
Harrastamisen Suomen malli tavoittaa laajimman joukon lapsia.

Osuus vastaajista, joiden perheessä vähintään yksi korkeakoulutettu vanhempi

Eniten korkeakoulutettujen lapsia on musiikin parissa.

Osuus vastaajista, joiden perheessä vähintään yksi korkeakoulutettu vanhempi

*Sanataidetta ja mediataiteita ei ole sisällytetty kuvaajaan, koska vastaajien määrä oli alle 100.

me.

Heikommassa asemassa olevat lapset ovat aliedustettuina taiteen perusopetuksessa

TULOSTEN PERUSTEELLA 74 prosenttia taiteen perusopetuksen oppilaista tulee perheestä, jossa ei toteudu yhtään sosioekonomisia riskitekijöitä, kuten vanhemman tai vanhempien pitkittynyttä työttömyyttä tai työkyvyttömyyttä, matalaa koulutustasoa, pienituloisuutta tai yksinhuoltajuutta.

Noin joka viidennen oppilaan perheessä toteutuu näistä yksi. Ja 4,4 prosentilla kaksi tai useampi.

Kun tuloksia verrataan väestötason tietoihin, heikommassa asemassa olevien lasten ja nuorten aliedustus näkyy selvästi. Yhden vanhemman perheiden lapsia on kyselyn perusteella 10 prosenttia oppilaista, kun väestötasolla yli 20 prosenttia alle 18-vuotiaista asuu yhden vanhemman perheessä.[1]

Kyselyyn vastanneiden oppilaiden perheistä 6,6 prosenttia ilmoittaa tulevansa toimeen suurin vaikeuksin tai vaikeuksin. Vastaava osuus kaikkien lapsiperheiden kesken oli 10,5 prosenttia vuonna 2025.[2] Tulosten perusteella 4,4 prosenttia elää perheessä, jossa on kasautunutta huono-osaisuutta. Koko väestössä 5,6 prosenttia alle 18-vuotiaista elää kasautuneen riskin perheessä.[3,4]

Tulosten perusteella

74 %

taiteen perusopetuksen oppilaista tulee perheestä, jossa ei toteudu yhtään sosioekonomisia riskitekijöitä.

me.

Heikommassa asemassa olevien lasten aliedustus ei ole vain taiteen perusopetuksen haaste. Me-säätiön keräämän datan perusteella sama ilmiö näkyy myös urheiluseuroissa.

Vaikka yli 80 prosentilla selvitykseen osallistuneista oppilaitoksista on käytössään taloudellista tukea, alennusta lukukausimaksuihin tai vapaaoppilaspaikkoja, ja laissa taiteen perusopetuksesta on kirjaus kohtuullisista maksuista, heikommassa asemassa olevat lapset jäävät aliedustetuiksi.

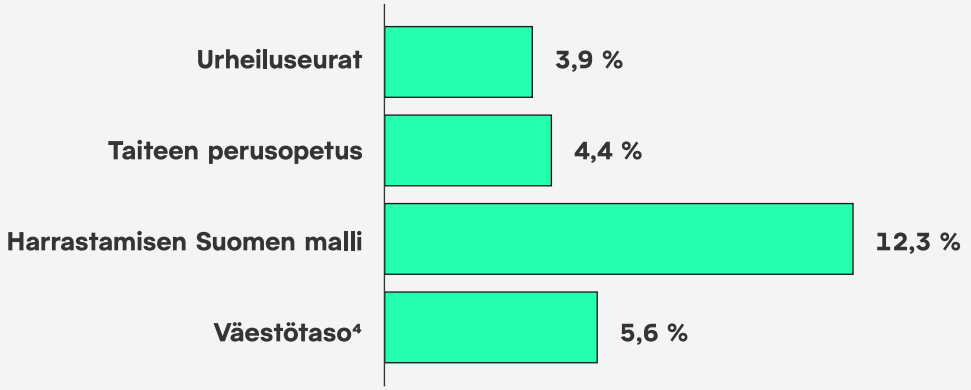
Taloudellinen saavutettavuus ei ratkaise koko saavutettavuuden haastetta, mutta sillä on merkitystä.

Keräämämme datan perusteella musiikkioppilaitoksissa, joilla on käytössä maksuttomia ryhmiä, pienituloisten oppilaiden (perhe tulee toimeen vaikeuksin tai suurin vaikeuksin) osuus on 11 prosenttia, kun taas muissa musiikkioppilaitoksissa se on 6 prosenttia.

Ero on rohkaiseva.

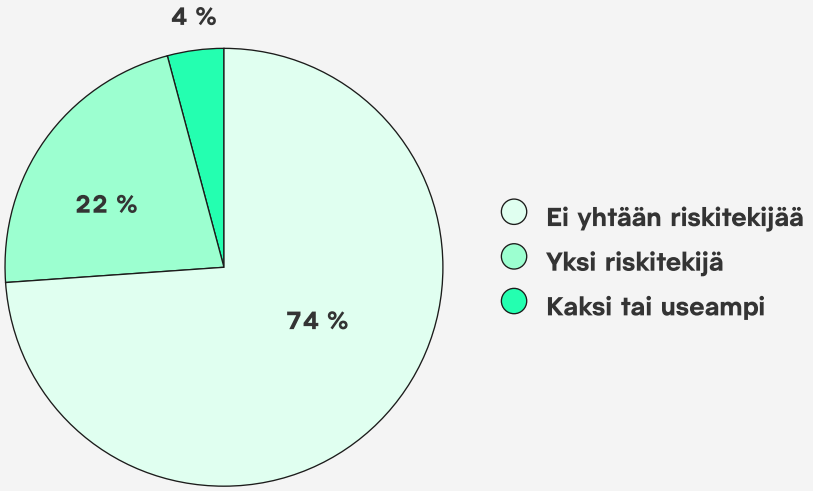
Huono-osaisten tavoittavuus on taiteessa ja urheilussa samankaltaista.

Harrastajan perheessä kaksi tai useampi riskitekijä

Valtaosa taiteen harrastajista on perheistä, joissa ei ole sosioekonomisia riskitekijöitä.

Sosioekonomiset riskitekijät taiteen perusopetuksen oppilailla

[1] Tilastokeskus (2025)
[2] Tilastokeskus (2025)
[3] Tilastokeskus (2024)
[4] Me-säätiön mittari ei ole Tilastokeskuksen kanssa identtinen, joten vertailu on suuntaa antava.

me.

Kun taiteen perusopetuksen piiriin on päästy, siellä halutaan jatkaa

TAITEEN PERUSOPETUKSELLA on vahva pitovoima kaikenlaisista taustoista tulevilla lapsilla. Harrastuksen parissa halutaan jatkaa vuodesta toiseen.

82 prosenttia kyselyyn vastanneista oppilaista aikoo osallistua toimintaan myös seuraavalla lukukaudella. 14 prosenttia ei osaa sanoa ja vain 4 prosenttia ei aio jatkaa.

Toisin kuin urheiluseuroissa, perhetausta ei selitä lopettamisaikeita taiteen perusopetuksessa. Niistä oppilaista, joiden perhetaustassa on useampia sosioekonomisia riskitekijöitä, 4 prosenttia ei aio jatkaa toiminnassa seuraavalla lukukaudella. Osuus on yhtä suuri kuin oppilailla, joiden perhetaustassa ei ole riskitekijöitä.

Me-säätiön keräämän datan perusteella vastaava ero on urheiluseuroissa lähes kaksinkertainen.

Taiteen perusopetuksen pitovoima on tärkeää myös siksi, että kasautuneita riskitekijöitä kohtaavista oppilaista kolmanneksella ei ole muita harrastusmahdollisuuksia. Oppilailla, joiden perheissä ei ole riskitekijöitä on enemmän harrastusmahdollisuuksia. Monelle heikommassa asemassa olevalle harrastus TPO:n parissa on ainoa harrastusmahdollisuus, ja sen päättyminen voisi tarkoittaa putoamista harrastusten parista kokonaan.

Mihin taiteen perusopetuksen pitovoima liittyy?

82 %

kyselyyn vastanneista oppilaista aikoo osallistua toimintaan myös seuraavalla lukukaudella.

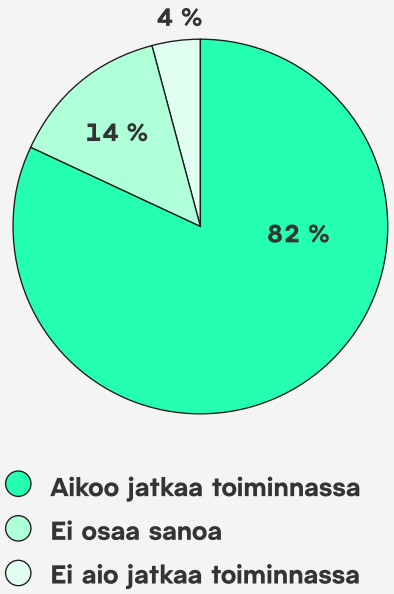
me.

Oma roolinsa voi olla ilmapiirillä. Taiteen perusopetusliiton julkaiseman *Kulttuuriharrastamisen koetut vaikutukset* -selvityksen mukaan vain 3 prosenttia vastaajista oli kokenut kiusaamista tai syrjintää harrastuksessaan.[1]

Myös taiteen perusopetuksen rakenne voi selittää pitovoimaa. Tasolta toiselle etenevä koulutusmuoto pitää sisällön kiinnostavana ja tekee kehittymisen näkyväksi. Lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimuksen (2022) mukaan mieluisimpia harrastuksia kuvasivat useimmiten seuraavat tekijät: se on kivaa, siinä voi kehittyä ja siitä saa onnistumisen elämyksiä.[2]

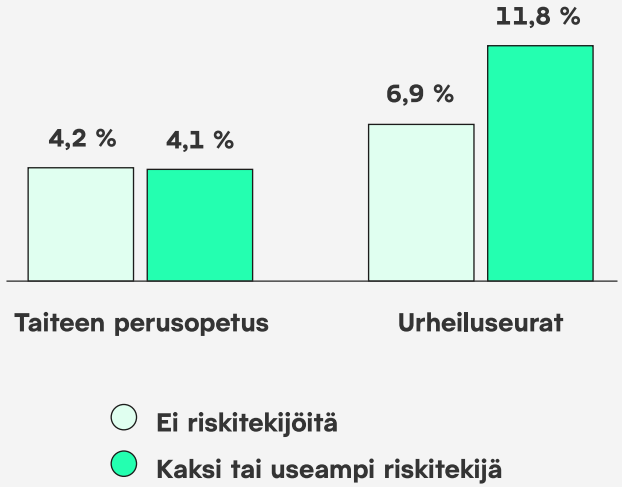
Merkitystä voi olla myös kustannusten pysyvyydellä: toisin kuin urheiluharrastuksissa, joissa varuste- ja kisamatkakulut voivat kasvaa vuosittain, taiteen perusopetuksen oppilasmaksut, esimerkiksi kuvataidekouluissa, pysyvät usein melko samana vuodesta toiseen.

Neljä viidestä aikoo jatkaa harrastusta.

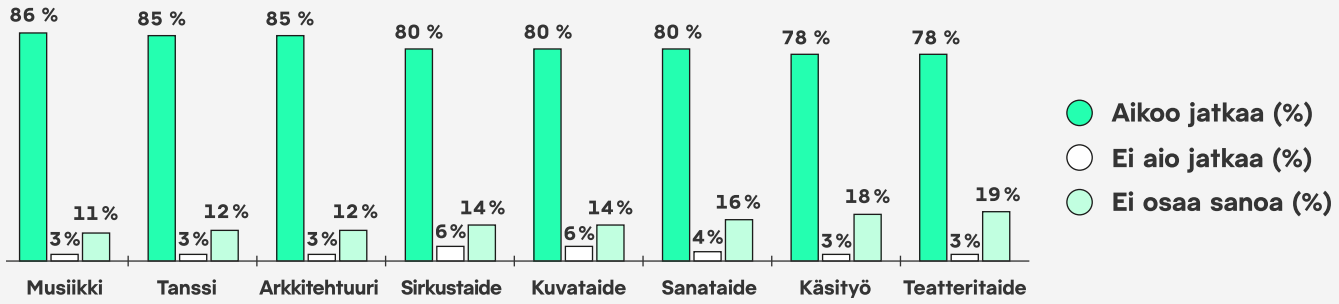

Harrastuksessa halutaan jatkaa perhetaustasta riippumatta.

Osuus vastaajista, jotka eivät aio jatkaa seuraavalla lukukaudella

Musiikin, tanssin ja arkkitehtuurin oppilailla on korkeimmat jatkamisaikeet.*

[1] Taiteen perusopetusliitto (2024): Kulttuuriharrastamisen koetut vaikutukset 2024.

[2] Sinikka Aapola-Kari (toim): Vaihteleva vapaa-aika: Lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimus 2022

*Vastaajat ovat voineet valita kyselyssä useita taiteenaloja, joten sama vastaaja voi esiintyä useamman taiteenalan luvuissa. Mediataiteessa vastaajia oli alle 100 vastaajaa, minkä vuoksi se ei ole mukana kuvaajassa.

me.

Taloudellista tukea on tarjolla laajasti, mutta tukimahdollisuuksien tunnettuudesta on vähän tietoa

OPPILAITOKSILLA ON JO laajasti käytössään erilaisia keinoja osallistumisen tukemiseen. Selvitykseen osallistuneista oppilaitoksista 65 prosenttia tarjoaa taloudellista tukea tai alennuksia lukukausimaksuihin, 59 prosenttia puolestaan tarjoaa vapaaoppilaspaikkoja. Näkyykö taloudellisen tuen tarjoaminen parempana saavutettavuutena kyselyn tulosten perusteella?

Kun tarkastellaan kaikkia selvitykseen osallistuneita oppilaitoksia, pienituloisten tai sosioekonomisilta riskitekijöiltään haavoittuvampien oppilaiden osuus ei kasva sitä mukaan, mitä useampi taloudellisen tuen keino oppilaitoksessa on tarjoilla.

Jos tarkastelua kohdennetaan erityyppisiin oppilaitoksiin ja tuen muotoihin, löydetään viitteitä vaikutuksista. Musiikkioppilaitoksissa pienituloisten oppilaiden osuus on suurempi niissä oppilaitoksissa, joissa on maksuttomia ryhmiä (11 % vs. 6 %). Kansalaisopistoissa pienituloisten oppilaiden osuus on suurempi niissä oppilaitoksissa, joissa tarjotaan taloudellista tukea lukukausimaksuihin (9 % vs. 7 %). Teatterikouluissa, tanssiopistoissa sekä käsityö- ja muotoilukouluissa vapaaoppilaspaikat liittyvät suurempaan osuuteen oppilaita, joiden perhetaustassa on useita sosioekonomisia riskitekijöitä (esimerkiksi teatterikouluissa 7 % vs. 5 %). On huomioitava, että otokset per oppilaitostyyppi ovat pieniä, minkä vuoksi tulokset ovat suuntaa-antavia ja alttiita satunnaisvaihtelulle.

Me-säätiön urheiluseuroista keräämän datan perusteella yhteys taloudellisten tukikeinojen ja paremman saavutettavuuden välillä on selkeämpi: pienituloisten lasten ja nuorten osuus oli suurin seuroissa, joissa oli käytössä useampi taloudellisen tuen muoto.

Mistä ero taiteen perusopetuksen oppilaitoksiin johtuu? Onko tieto taloudellisesta tuesta, vapaaoppilaspaikoista ja maksuttomista ryhmistä helposti saatavilla? Onko tukea helppo hakea? Onko tukea riittävästi,

jotta se voisi näkyä sosioekonomisen saavutettavuuden tasossa?

Selvitykseen osallistuneissa oppilaitoksissa vapaaoppilaspaikka on tarjolla keskimärin 1,7 prosentille kaikista alle 18-vuotiaista oppilaista. Valtakunnallisesti vapaaoppilaspaikalla, eli täysin ilman lukukausimaksuja, opiskeli saman verran eli kaksi prosenttia kaikista taiteen perusopetuksen oppilaista (2 200 oppilasta). Muuta maksuhuojennusta, kuten sisarusalennusta, sai 13 200 oppilasta.[1]

Tässä selvityksessä tai muissa tiedossamme olevissa selvityksissä ei ole selvitetty kuinka laajasti eri tukimuodot ovat ihmisten tiedossa. Koottua tietoa ei ole myöskään siitä, missä vaiheessa taloudellista tukea haetaan ja saadaan: aloittamisen kynnyksellä vai vasta silloin, kun harrastus on jo alkanut.

Taloudellinen tuki voi tehdä taiteen perusopetuksesta saavutettavampaa, jos tieto siitä tavoittaa perheet, jotka tarvitsevat sitä eniten. Parhaimmillaan tukea on tarjolla tarpeen mukaan sekä aloittamisen että jatkamisen hetkellä.

[1] Tilastokeskus (2024): stat.fi

Enemmistö oppilaitoksista tarjoaa taloudellista tukea tai vapaaoppilaspaikkoja.

Miksi tämä on tärkeää?

Taideyliopiston rehtori muistuttaa, että jos osallistujia halutaan laajasti eri taustoista, myös taiteen lajien valikoiman ja taideoppilaitosten henkilökunnan pitää olla monimuotoisia.

KAARLO HILDÉN ON Taideyliopiston rehtori. Ehkä häneltä on sopivaa kysyä kohtuuttoman iso kysymys: miksi taiteen perusopetus on tärkeää?

Taiteilla on yhteys ihmisen kokonaisvaltaiseen kehitykseen, hyvinvointiin ja yhteisöllisyyden kokemukseen, Hildén sanoo.

”Taiteen kautta lapset ja nuoret voivat käydä läpi kokemuksellista maailmassa olemista, sitä mihin he kuuluvat ja mitä haluavat elämässään.”

Hildén on puhunut julkisesti siitä, että Suomen haasteiden edessä tarvitaan ennen kaikkea inhimillistä pääomaa: luottamusta, osallisuutta, kykyä ymmärtää toista ja toimia yhdessä.

Nämä ovat taiteiden sfäärissä kehkeytyviä taitoja.

Toki taiteella on paljon muitakin merkityksiä ja arvoja.

”Taide on hyväksi terveen aivojen käytön kannalta: vuorovaikutus, motoriikka, uudet ideat, käsitteellisen ajattelun yhdistelmät…”

Taide luo uutta sekä konkreettisesti että ajatusten tasolla.

”Vaikka pensselin kautta voi saada aikaan jotain, mitä aiemmin ei ollut olemassa”, Hildén kuvaa.

Listaa voi jatkaa niin pitkälle kuin luovuutta riittää.

”JOS TAIDEHARRASTUS PÄÄSEE ALKAMAAN, SE USEIN JATKUU VAKAANA VUODESTA TOISEEN.”

TAITEEN PERUSOPETUS (TPO) kasautuu korkeakoulutettujen lapsille. Erityisen paljon harrastavat kantasuomalaiset tytöt.

”Tilanne on pahasti eriytynyt”, Hildén sanoo.

Suomalainen taiteiden perusopetus on ainutlaatuinen järjestelmä, jollaista ei muualla ole.

Ilman omakohtaista kokemusta vastaavasta julkisesta palvelusta on vaikea hoksata, että tällaiset harrastusmahdollisuudet on tarkoitettu myös itselle.

Kun järjestelmä luotiin 60-luvulla, lähtökohtana oli länsimainen taidemusiikki. 90-luvulta alkaen musiikkityylien kirjo on monipuolistunut ja muut taidemuodot on saatu valtionavun piiriin, Hildén sanoo. Mutta nyt oppilaiden kulttuuriset taustat ovat paljon moninaisemmat: taidekäsityksiä on pakko avartaa, jos halutaan lisätä saavutettavuutta.

”Tämä vaatii myös koulutettua, taustoiltaan ja osaamiseltaan monipuolisempaa henkilökuntaa.”

Taideyliopiston rehtori kuvaa TPO:n saavutettavuutta kahden parametrin kautta. Toinen on se, kuinka hyvin opetus saavuttaa lapsia ja nuoria eri taustoista. Toinen liittyy laatuun: kuinka pitkälle kukin voi viedä omaa kehitystään ja kuinka laadukasta opetusta saa.

”Jos on valtava saavutettavuus mutta ei päästä pintaa syvemmälle, se ei riitä.”

Taiteessa tilanne on useimmiten se, että joku tekee jotain, josta laajempi joukko iloitsee. Taide säteilee ympäristöönsä, eikä kaikkien tarvitse olla taiteen tekijöitä.

HYVÄ UUTINEN ON SE, että jos taideharrastus pääsee alkamaan, usein se jatkuu vakaana vuodesta toiseen.

Urheiluseuroissa on totuttu kipuilemaan lopettamisen kanssa. Varsinkin teinit tippuvat pois harrastuksista.

Hildén puhuu urheiluharrastusten poispudottamispyramidista: harrastajia otetaan laajasti sisään, sitten karsitaan. Höntsääjien on vaikea löytää paikkaa, jos urheiluseurat on viritetty kilpailujen ja karsintojen mukaan.

Taiteen perusopetus on tavoitteellista, mutta pelkoa poispudottamisesta ei ole.

”Motivaatio lähtee omasta ilmaisuntarpeesta ja omasta halusta. Pianoa voi soittaa monesta eri syystä – sen sijaan että valmentaja tarkkailisi, onko tuo riittävän hyvä meidän edustusryhmään.”

HILDÉN HUOMAUTTAA, että tosielämässä eri taiteenalojen väliset raja-aidat häilyvät. Vaikkapa musiikki ja kuva tai musiikki ja sanataide liittyvät yhteen. Silti taideinstituutiot asettavat esimerkiksi visuaalisuuden ja säveltaiteen eri kategorioihin.

”Joillakin paikkakunnilla on alettu miettimään tätä uudella tavalla ja luotu uusia yhdistelmiä.”

Hildén pitää kehitystä hyvänä. Iso kysymys kuuluu:

”Lähdetäänkö lapsen ja nuoren halusta vai lähdetäänkö rakenteesta. Vaikka kyseessä on luova ala, taide, helposti lähdetään rakenteesta.”

”Kulttuurinen pääoma on todella periytyvää”

Sosiologi Riie Heikkilä muistuttaa, että Suomessa kansakuntaa rakennettiin sillä ajatuksella, että sivistys, koulutus ja myös kulttuuri kuuluvat kaikille.

”TÄMÄ EI YLLÄTÄ YHTÄÄN!”

Näin huudahtaa sosiologi **Riie Heikkilä** tutustuessaan Me-säätiön keräämään dataan Taiteen perusopetuksen saavutettavuudesta.

Peruskuvio on sama kuin kulttuuriosallistumisessa yleisemmin: osallistuminen kasautuu koulutetuille, erityisesti tytöille ja naisille.

Naissukupuoli korostuu kulttuurinkulutuksessa vuosi vuodelta selvemmin.

Aikuisia koskevissa tutkimuksissa korostuu myös koulutus, eivät niinkään tulot, Riie Heikkilä sanoo. Tämä selittyy *kulttuurisella pääomalla*.

Yleensä taideharrastus toki vaatii rahaa. Näkymättömämpi vaatimus liittyy kulttuuriseen pääomaan: jos vanhempi haluaa lapsensa taiteen perusopetuksen pariin, hänen pitää tietää, missä sellaista tarjotaan, kannustaa lasta harjoittelemaan, etenemään tasolta toiselle, kuskaamaan harjoituksiin ja kevätnäytöksiin.

“Kulttuurinen pääoma on todella periytyvää”, Riie Heikkilä sanoo. Se on tahmeasti tarttuvaa ja piilossa. Raha käyttäytyy hieman toisin: rahan periytyminen on säädeltyä, ja varakkuus näkyy ainakin jollain tavoin.

Piilossa olevaan ja symboliseen on vaikea vaikuttaa. Ei riitä, että heitetään satanen ilmaan ja kehotetaan tulemaan mukaan laulamaan nuoteista.

> **”KULTTUURI-OSALLISTUMISTA SELITTÄÄ KOULUTUS, EIVÄT NIINKÄÄN TULOT.”**

RIIE HEIKKILÄ ON tutkinut erityisesti lukemista ja sen vähenemistä. Hänen kirjansa *Miksi lakkasimme lukemasta* (Gaudeamus 2024) kuvaa lukemattomuutta niiden suunnalta, jotka eivät lue. Usein lukemisesta puhuvat lukijat.

Heikkilä osoittaa kirjassaan, että eriytyneen lukemisen taustalla vaikuttaa yhteiskunnallinen eriytyminen.

Hän kuvaa pienituloisia, joista osa pitää lukemista eliitin herraskaisena juttuna, joka ei meille kuulu.

Konservatiiviset arvot selittävät muissakin tuloluokissa ajatusta kulttuurista jonain ylimääräisenä, jota ei pidä rahoittaa yhteisistä varoista.

Kulttuuriosallistumisessa ei siis ole kyse vain rahasta.

TAITEEN PERUSOPETUS on kytköksissä instituutioihin kuten musiikkiopistoihin. Nämä taideinstituutiot edustavat keskiluokkaisia arvoja: elämäntapaa, johon kuuluu itsensä kehittäminen, tavoitteelliset harrastukset, yksilöopetus, suunniteltu vapaa-aika, todistukset ja suoritteet.

Keskiluokkaiset instituutiot houkuttavat keskiluokkaisia harrastajia. Heikkilä on itsekin huolehtinut lapsensa kulttuuriharrastusten pariin.

Hän muistaa selanneensa ilmoittautumislomakkeita, joissa tieto vapaaoppilaspaikan hakemisesta tulee eteen jossain lomakenipun takana.

Miten sen voisi löytää, jos ei siitä tiedä etukäteen, hän kysyy.

TUTKIMUKSISTA JA KOKEMUKSISTA taiteen perusopetuksen kentältä tiedetään, mitkä asiat vaikuttavat siihen, että julkisesti tuettu taiteen perusopetus olisi saavutettavampaa.

Heikkilä sanoo, että lääkkeet ovat samoja kuin lukemiseen kannustamisessa.

1. Tuodaan taidetta lähelle ihmisiä: taide ihmisten luo, eikä toisinpäin.
2. Tehdään aloittaminen helpoksi: harrastuksia voi kokeilla ilman pääsykokeita ja testejä.

Yhteistä ja ilmaista, Heikkilä tiivistää. Hän suosisi etenkin koulupäivän yhteydessä järjestettäviä harrastuksia.

SUOMESSA KOULUTUSTASO nousi 80-luvulle asti. Kansakuntaa rakennettiin sillä ajatuksella, että sivistys, koulutus ja myös kulttuuri kuuluvat kaikille.

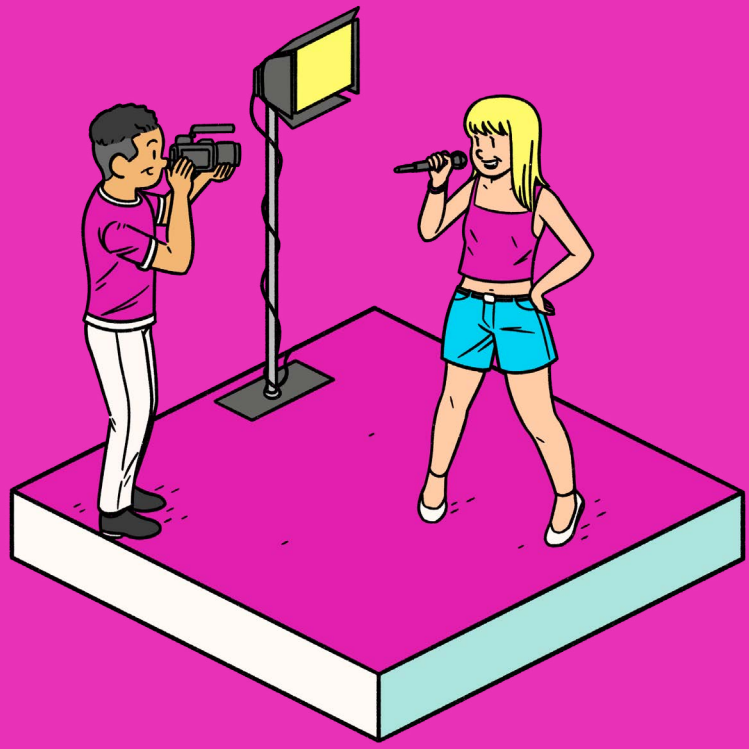
Sotien jälkeen yhä useampi myös työväenluokasta nousi lukijoiden joukkoon. Kulttuuriosallistuminen oli suhteellisen tasaista, Heikkilä sanoo.

Nyt olemme liukuneet kohti eriytynyttä lukemista ja kulttuuriharrastamista.

Heikkilä muistuttaa, että tasa-arvoinen koulutus, sivistys ja kulttuuri on rakennettu vaivalloisella työllä. Jos sen päästää murtumaan, uudisrakentaminen on työlästä.

“Meidän pitää olla hereillä ja puolustaa hienosti luotua kulttuurihyvinvointia.”

Eri reittejä kohti mieluisaa taideharrastusta

Kiinnostus taiteen harrastamiseen voi herätä monessa paikassa ja monella tavalla, vaikka ei olisi kuullutkaan taiteen perusopetuksesta. Tarvitaan uteliaisuutta ja yhteistyötä, jotta eri toimijat voivat kulkea yhdessä samaa tavoitetta kohti: jokaiselle lapselle ja nuorelle mahdollisuus taideharrastukseen.

me.

Kiinnostusta taideharrastuksiin riittää – myös yläkoululaisilla

Opetus- ja kulttuuriministeriön koululaiskyselyllä selvitetään kahden vuoden välein 1–9 luokkalaisten harrastustoiveita koulupäivän yhteydessä. Koululaiskyselyn tuloksia hyödynnetään kunnissa Harrastamisen Suomen mallin järjestämisessä, mutta ne kertovat samalla laajemmin lasten ja nuorten kiinnostuksen kohteista.

Viimeisin koululaiskysely toteutettiin vuonna 2024.[1] Koululaiset kertovat kyselyssä toiveharrastuksistaan (“ehdottomasti mukana”) sekä harrastuksista, joita he haluaisivat kokeilla (“voisin kokeilla”).

Yläkoululaisten vastaukset harrastuksista, joita he haluaisivat kokeilla kertovat kiinnostuksesta taideharrastuksiin – ja kenties siitä, että niiden pariin ei ole syntynyt samanlaista kokeilua mahdollistavaa kulttuuria kuin moniin liikuntaharrastuksiin. Moni tietää, miten ja missä pääsee kokeilemaan jalkapallotreenejä, mutta yhtä moni ei tiedä, miten ja missä pääsee kokeilemaan kuvataideharrastusta.

> **Moni tietää, miten ja missä voi kokeilla jalkapalloa, mutta yhtä moni ei tiedä, miten voisi aloittaa kuvataideharrastuksen.**

me.

TOP 10 harrastukset, joita yläkoululaiset haluavat kokeilla:

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
Elokuva	Kuvataide	Parkour	Kädentaidot, muotoilu, käsityö	Media-, video- ja valotaide	Muoti-piirtäminen	Arkkitehtuuri	Peli-suunnittelu	Valokuvaus	Katutaide

Kymmenen suosituimman listan kohdasta kahdeksan on taideharrastuksia. Lista perustuu lähes 50 000 yläasteikäisen vastaukseen. Kiinnostusta taideharrastusten kokeilemiseen todella löytyy.

Tyttöjen toiveharrastusten (“ehdottomasti mukana”) TOP 10-joukkoon mahtuvat kuvataide ja elokuva. Pojilla taideharrastukset eivät mahdu toiveharrastusten TOP 10-joukkoon, mutta muodostavat silti puolet “voisin kokeilla”-listasta.

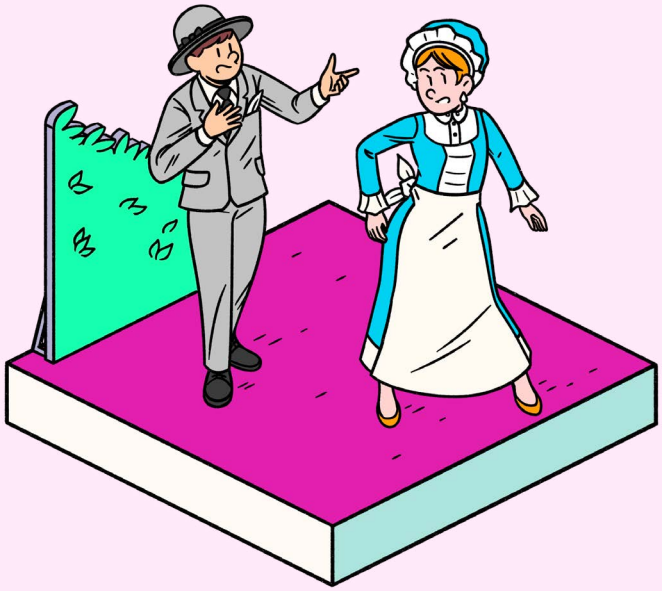
Suomessa taiteen perusopetus on suurin yksittäinen väylä lasten ja nuorten pitkäjänteiseen ja ohjattuun taideharrastukseen. Harrastus – tai opinnot – taiteen perusopetuksessa rakentuvat pitkäjänteisyyden varaan: polku etenee tasolta toiselle, ja monessa taiteenalassa on luontevinta aloittaa varhain, jotta polku ehtii edetä loppuun asti.

Varhainen aloitus palvelee myös toista taiteen perusopetuksen tehtävää: tarjota perusta alan opintoihin ja jopa ammattiin. Vaikka suurin osa oppilaista ei tähtää ammattilaisuuteen, taiteen perusopetuksen rakenteen pitää

pystyä tukemaan myös heitä, jotka tähtäävät alalle. Osalla aloista ammattiuralle tähtäävän on aloitettava nuorena, jotta se on ylipäätään mahdollista.

Rakenne palvelee siis hyvin heitä, joiden into herää varhain tai jotka tähtäävät taiteen ammattilaiseksi. Mutta entä he, joiden kiinnostus syttyy vasta myöhemmin, esimerkiksi yläkouluiässä? Onko heidän yhtä helppoa löytää taiteen perusopetuksen pariin? Mielikuva lapsena aloittamisesta voi istua sitkeästi monen käsityksessä taiteen perusopetuksesta, vaikka aloittaminen nuorena tai jopa aikuisiällä on mahdollista.[2]

Moni yläkoululaisten haluaisin kokeilla -listan harrastuksista odottaa vielä samaa selkeyttä kuin jalkapallo: tietoa siitä, missä, miten ja kenelle. Kiinnostusta on ja taiteen perusopetuksella on mahdollisuus valjastaa kiinnostus – esimerkiksi matalan kynnyksen kokeilun kautta – taideharrastukseen osallistumiseksi.

[1] Opetus- ja kulttuuriministeriön koululaiskysely (2024): https://okm.fi/koululaiskyselyt-harrastamisesta

[2] Tämän selvityksen kohderyhmä on rajattu lapsiin ja nuoriin. Taiteen perusopetusta parissa harrastaa myös yli 10 000 yli 20-vuotiasta eli järjestelmän pariin pääsee myös aikuisiässä (Tilastokeskus (2024): stat.fi).

Varissuon Iloiset Puhaltajat eli VIP

Monen musiikkioppilaitoksen yhteydessä toimii VIP-orkesterin kaltainen matalan kynnyksen musiikkiharrastus.

Varissuon Iloiset Puhaltajat -orkesterin taustalla oli musiikinopettajien selkeä visio: tarjota laadukas maksuton musiikkiharrastus mahdollisimman monelle lapselle taustasta tai perheen taloudellisesta tilanteesta riippumatta. Mukaan olisi halunnut lähes sata lasta. Lopulta noin 25 arpajaisissa voittanutta 9–13-vuotiasta oppilasta aloitti matkansa huilujen, klarinettien, saksofonien, trumpettien, baritonitorvien ja pasuunoiden parissa.

Aloituksen mahdollistivat Suomen Kulttuurirahaston ja Taiteen edistämiskeskuksen apurahat.

Turun normaalikoulun oppilaat puhuvat yli 50 eri äidinkieltä. Musiikki on osoittautunut loistavaksi tavaksi yhdistää eri taustoista tulevia lapsia ja nuoria. Harjoitukset pidetään koulun tutuissa ja turvallisissa tiloissa. Koulu on tukenut orkesterin toimintaa alusta asti.

Yksi orkesterin kohokohdista on ollut yhteistyö Turun filharmonisen orkesterin kanssa. Ammattimuusikot ovat vierailleet VIPin harjoituksissa kannustamassa nuoria ja esiintyneet yhdessä heidän kanssaan. Yhteistyötä on myös tehty taiteen perusopetusta tarjoavan Turun konservatorion sekä Turun kaupungin kanssa. Vuoden verran VIP on ollut osana Turun konservatorion toimintaa. Kaikkiaan meneillään on jo viides toimintavuosi. Orkesterin tähän mennessä suurin hetki oli keväällä 2026, kun VIP-orkesteri esiintyi Finlandia-talossa. ○

Lähellä, yhteinen, maksuton

VIP-orkesterin kokemus kiteyttää sen, miten taideharrastuksen kynnystä voi madaltaa: kun harrastus on lähellä, yhteinen ja maksuton, se tavoittaa myös ne, joille se ei muuten olisi mahdollista. Sama kaava sopii myös taiteen perusopetukseen.

Kuten VIP-orkesterin tapauksessa, maksuttomuus vaatii usein hanke- tai muuta erityisrahoitusta, sillä oppilasmaksut ovat tärkeä osa taiteen perusopetuksen oppilaitosten rahoituspohjaa.

Siksi saavutettavien toimintamallien levittäminen vaatii sekä yhteistyötä että uusia rahoitusratkaisuja. Samalla on pohdittava, miten matalan kynnyksen harrastuksista voidaan rakentaa väyliä pitkäjänteiseen taiteen harrastamiseen ja taiteen perusopetukseen.

V.I.P.
Varissuon
Iloiset Puhaltajat

Kisis oli tanssijan taivas

Roza Ahmad rakastui tanssiin ryhmässä, joka nousi lavoille ilman tanssikouluja ja julkista tukea. Nyt hän kertaa omia kokemuksiaan siitä, keitä taiteen perusopetus saavuttaa ja keitä ei.

Roza Ahmad on tanssinut kymmenenvuotiaasta asti. Hän on tanssija, koreografi ja valmentaja, moninkertainen streetin Suomen mestari ja aktiivinen toimija ja vaikuttaja Suomen katutanssiyhteisössä. Hänen elämänsä on aina pyörinyt tanssin ympärillä.

Silti hän kysyy:

”Tämä TPO-asia – niin ketä tämä koskee? Kenelle tämä on tarkoitettu? Keitä tähän kuuluu? Mä en tiedä.”

TPO:lla tarkoitetaan taiteen perusopetusta.

Roza Ahmadin ura on esimerkki kahdesta asiasta: siitä, että tanssin maailmaan on mahdollista löytää tie myös TPO:n ulkopuolelta – ja siitä, että hänenlaisensa lahjakkuus ei koskaan löytänyt TPO:ta, eikä TPO häntä.

Roza on tottunut nuoresta asti toimimaan omatoimisesti, virallisten järjestelmien ja instituutioiden ulkopuolella.

Omaehtoinen tanssiharrastus alkoi teini-ikäisenä Helsingin Kisahallilla. Siellä kokoontui ryhmä nuoria, joita kiinnosti maailmassa eniten katutanssi. Muodollista koulutusta heillä ei juuri ollut, intoa sitäkin enemmän. Tytöt seurasivat musiikkivideoilta, miten tanssitaan, millaisissa vaatteissa, mikä musiikki soi.

Roza Ahmad on tanssija, koreografi, valmentaja ja Vantaalla syksyllä 2026 avautuvan HALO Housen House Manager. HALO on Me-säätiön ja Vantaan kaupungin yhteinen katukulttuurin ja katulajien keskus.

Kuva: Liisa Hietanen

”OLEN TOTTUNUT TOIMIMAAN OMATOIMISESTI, JÄRJESTELMIEN ULKOPUOLELLA.”

Kukin ryhmässä teki mitä osasi: yksi ompeli vaatteita, toinen edasi musiikit, kolmas buukkasi esiintymisiä. Sillä esiintyä he todellakin halusivat.

”Me jouduttiin löytämään jokaisen vahvuudet, että saatiin yhteistyö toimimaan ja saatiin keikkoja myydyksi. Me oltiin tosi nuoria ja päästiin lämppäämään isoja räppäreitä.”

Helppoa omaehtoinen tekeminen ei ole.

”Meille jopa naurettiin, kun emme olleet osa tanssikoulumaailmaa. Me jouduttiin todellakin strugglaamaan.”

Kisiksen ryhmä oli todella monimuotoinen. Sellaiseen ei ollut totuttu yli 20 vuotta sitten.

”Meitä oli kymmenkunta tyttöä, kaikki erinäköisiä, kokoisia, taustaisia. En ollut itsekään tottunut näkemään mustia ja ruskeita nuoria tanssimassa, ei missään ollut meidän näköisiämme ihmisiä – paitsi että Kisiksellä oli.”

”Sisterhood!”

Ryhmässä esiintyminen ja harjoittelu toi itsevarmuutta omaan tekemiseen ja loi uskoa siihen, että joku päivä minäkin voin olla menestyksekäs tanssija, Roza sanoo.

”Tuli selväksi, että tämä on se, mitä haluan tehdä.”

ROZA MIETTII NYT, miksi mahdollisuudesta TPO:n parissa ei tiedetty laajemmin. Miksi viesti ei tavoittanut? Toisaalta hän pohtii, olisiko 20 vuoden takainen TPO-tarjonta resonoinut hänen porukkansa kanssa — katutanssia ja katukulttuuria ei juuri näkynyt tarjonnassa, toisin kuin nykyään.

Kaupallisilla tanssikouluilla oli jo tuolloin katutanssitunteja, mutta ne eivät olleet lähestyttäviä ja saavutettavia hänen kaltaiselleen nuorelle.

MIKÄ MAHDOLLISTI omaehtoisen tanssiharrastuksen?

Muutama asia:

Oli paikka ja puitteet, eli Kisis. Sinne maksoi sisään “tyyliin euron”. Tanssi oli kallis harrastus, mutta Kisiksellä treenaaminen oli halpaa.

Vapaaehtoistyö. Vaatteet, koreografiat, esiintymisten buukkaaminen tehtiin itse. Tanssijaystävät auttoivat esimerkiksi koreografioissa.

Into. Mitään ei olisi syntynyt, jos tytöt eivät olisi halunneet tanssia lähes joka päivä. Mutta he halusivat.

me.

NYT ROZA AHMAD on paitsi valokuvaaja ja DJ, myös tanssija, koreografi ja valmentaja. Vieläkään tanssin maailmassa ei ole kovinkaan paljoa moninaisuutta. Viimeksi SM-kisoissa sen huomasi: ”Tanssi on Suomessa tosi valkoista.”

NYKYÄÄN AHMAD VASTAA Pohjoismaiden Xclusive House of Lanvin Ballroom -kollektiivista ja järjestää tapahtumia.

Ballroom-yhteisöä rakentaessaan hän on nähnyt, miksi ei riitä, että “toivotetaan kaikki tervetulleeksi tunneille”. Hän on pitänyt tanssikoulussa esimerkiksi voguing-tunteja.

”Ne on tosi kalliita! Eivät ne saavuta yleisöä, joka niiden pitäisi saavuttaa, eli seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjä ja rodullistettuja.”

Hänen ja hänen yhteisönsä ratkaisu ongelmaan on ollut selkeä: irtautuminen kaupallisista tanssikouluista.

”Olemme järjestäneet matalan kynnyksen tapahtumia, ilmaisia sessareita ja maksa mitä pystyt -voguing-tunteja.”

Kaikki tämä on tehty ilman apurahoja tai muuta taloudellista tukea.

AHMAD MIETTII ÄÄNEEN taiteen perusopetusta oman polkunsa näkökulmasta:

Pitäisikö julkisesti tuettujen harrastusten osalta mitata sitä, keitä se saavuttaa? Voisiko rahan myöntämisen kriteereihin kuulua saavutettavuus?

”Kenelle se taiteen perusopetus on tarkoitettu, kuka siitä hyötyy?”

Rozan toive on yksinkertainen: tiedon pitäisi tavoittaa myös järjestelmien ulkopuolella olevat nuoret ja sisällön elää ajassa heidän mukanaan. ○

Uusi koti katulajeille

HALO House on nuorten oma katukulttuurin ja katulajien keskus Vantaan Havukoskella. HALO avautuu loppuvuonna 2026. HALO on entisessä asuntovaunutehtaassa sijaitseva vapaa-ajan tila, joka on suunniteltu yhdessä nuorten kanssa. HALOssa saman katon alla on taidetta ja urheilua: siellä voi kokeilla ja harrastaa muun muassa skeittausta, parkouria, tanssia, katufutista- ja koripalloa, musiikkia ja taidetta.

HALOn toiminta on ilmaista eikä mukaan tuleminen edellytä ennakkotaitoja. HALO Housen tavoitteena on tuoda harrastukset kaikkien nuorten ulottuville. Mukaan toivotetaan tervetulleeksi kaikki nuoret – erityisesti ne, joilla ei vielä ole harrastusta.

HALOssa kokeillaan, houkuttelevatko katukulttuuri ja omaehtoinen tekeminen uusia nuoria harrastusten pariin. Parhaimmillaan HALOsta löytyy oman juttu ja porukka. Siellä voi syttyä jopa pitkäaikainen intohimo urheilun ja taiteen parissa.

HALOn rahoittajat ovat Vantaan kaupunki ja Me-säätiö.

Mitä seuraavaksi – kutsu mukaan yhteistyöhön

me.

Mikä saa lapsen taideharrastuksen pariin?

Taiteen harrastamisen hyödyt kantavat pitkälle tulevaan – mutta myös tunne kuulumattomuudesta on syvä ja pitkäkestoinen, kirjoittaa toiminnanjohtaja Viivi Seirala.

SUOMEN TAITEEN PERUSOPETUKSEN järjestelmä on uniikki – ja monessa mielessä onnistunut. Yhdeksän taiteenalan kirjo on huomattavan laaja. Koulutetut ja ammattitaitoiset opettajat tietävät, miten oppimisen ilo koukuttaa ja taidot saadaan karttumaan. Ja kuten tästä selvityksestämme käy ilmi, lasten ja nuorten sitoutuneisuus ja halu jatkaa harrastusta vuodesta toiseen ovat todella korkealla tasolla.

Taiteen perusopetusliitto julkaisi vuonna 2024 *Kulttuuriharrastamisen koetut vaikutukset* -selvityksen. Selvitykseen vastanneet kokivat taiteen perusopetuksen tuoman ilon, mielikuvituksen käytön ja yhteisöllisyyden merkityksellisiksi.

Taideopetuksen koettiinparantavan itsetuntoa ja kykyä sietää epäonnistumisia. Eräs oppilas kuvasi teatteria kuin toiseksi perheekseen, ja toinen kertoi harrastuksen opettaneen taitoja, joita voi hyödyntää myös muussa elämässä ja jopa tulevassa ammatissa. Taideharrastuksilla koettiin olevan merkittävä rooli myös oman identiteetin rakentumisessa.

Tiedämme myös sen, että kielteinen kokemus, tunne kuulumattomuudesta, on vai-

Positiiviset kokemukset tulee saada kaikkien ulottuville.

me.

kutuksiltaan syvä ja pitkäkestoinen. Siksi halusimme Me-säätiön kanssa pureutua taustatekijöihin, jotka vaikuttavat siihen, keitä taiteen perusopetus nykyisellään tavoittaa. Positiiviset kokemukset tulee saada kaikkien ulottuville.

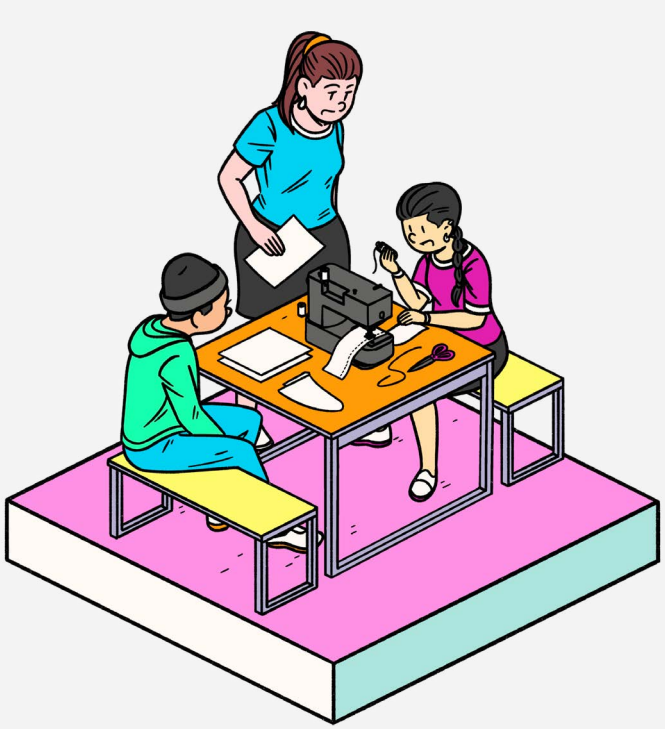
Polut ja siirtymät tarkoittavat usein yhteistyötä eri toimijoiden ja tahojen välillä.

Yhteistyön vahvistaminen saavutettavuuden parantamiseksi on nostettu keskeiseksi osaksi myös taiteen perusopetuksen uudistuvaa lainsäädäntöä. Oppilaitokset tekevät jo nyt paljon työtä sen eteen, että taiteen pariin pääsisivät laajasti eri taustoista tulevat lapset. Mutta toimilla ei ole vaikutusta, jos niistä ei tiedetä. Mielikuvat istuvat sitkeässä. Ajatellaan, että taiteen perusopetukseen on vaikeita pääsykokeita ja se on aina kallista. Näin ei ole.

Miten onnistuisimme muovaamaan käsityksiä taiteen perusopetuksesta, jotta tehdyt uudistukset huomattaisiin ja niillä olisi vaikutusta?

Haluamme avata keskustelua laajemmin ja kutsua kumppaneita mukaan tekemään yhdessä suurempaa muutosta. Keiltä meidän tulisi oppia, keiden puoleen kääntyä? Taiteen perusopetuksen oppilaitoksilla on tarjota monenlaista osaamista vastineeksi. Olemme kuulolla ja etsimme teitä uudet kumppanit, olettehan yhteydessä!

Viivi Seirala
toiminnanjohtaja
Taiteen perusopetusliitto

me.

Me-säätiön toimitusjohtajan viisi johtopäätöstä

Selvitys antaa meille faktat. Tässä ovat johtopäätökseni niistä: viisi asiaa, joihin toivon meidän tarttuvan yhdessä.

Tämä selvitys kertoo meille ennen kaikkea, että on aika toimia.
Järjestelmä toimii, mutta ei kaikille. Noin 80 prosenttia taiteen perusopetuksen oppilaista tulee perheestä, jossa vähintään toisella vanhemmalla on korkeakoulututkinto. Ilmiö on tunnettu pitkään. Nyt on siirrettävä huomio ongelman todistamisesta sen ratkaisemiseen: tieto yksin ei muuta rakenteita, teot muuttavat.

Rohkaisevinta on se, mitä tapahtuu, kun lapsi löytää mukaan.
Taustastaan riippumatta lapset ja nuoret haluavat jatkaa taiteen perusopetuksessa. Yli 80 prosenttia aikoo jatkaa toiminnassa seuraavalla lukukaudella. Se kertoo laadukkaasta toiminnasta ja vahvasta pitovoimasta. Nyt tarvitaan yhtä vahvaa vetovoimaa.

Emme voi jatkaa kuten ennen. Avoin ovi ei riitä, jos kutsu ei tunnu omalta.
Taiteen perusopetuksen on löydettävä tiensä myös sinne, missä lapset ja nuoret jo ovat. Tieto oppilaitoksen olemassaolosta ei riitä, jos taiteen perusopetus näyttäytyy vain tietynlaisille perheille kuuluvana harrastuksena. Tarvitsemme uusia tapoja kutsua mukaan, madaltaa kynnyksiä ja rakentaa polkuja kokeilemisesta pitkäjänteiseen harrastamiseen.

Sitä saamme, mitä mittaamme ja mistä palkitsemme.
Täydet ryhmät eivät vielä kerro yhdenvertaisuudesta. Osallistujamäärän lisäksi on uskallettava kysyä, ketkä osallistuvat ja ketkä jäävät ulkopuolelle. Jos haluamme johtaa yhdenvertaisuutta, meidän pitää myös mitata sitä. Kun tiedämme, missä onnistutaan, myös julkista rahoitusta tulisi ohjata vaikuttavien tulosten perusteella.

Taiteen perusopetuksesta voi tulla muutosvoima, jota tarvitsemme.
Suomi tarvitsee muutosvoimia, jotka varmistavat, ettei yksikään lapsi tai nuori jää jälkeen. Taiteen perusopetuksella on kaikki edellytykset olla yksi niistä. Mutta muutosta ei tehdä yksin. Kutsutaan mukaan kunnat, hyvinvointialueet, järjestöt, yritykset, säätiöt sekä lapset ja perheet itse. Näytetään yhdessä, että pitkään pysyneitä rakenteita voidaan muuttaa.

Veli-Matti Rinnetmäki
toimitusjohtaja
Me-säätiö

me.

me.

info@mesaatio.fi

mesaatio.fi